

Lessenreeks Bouwen aan vertrouwen

Handleiding voor leerkrachten en hulpverleners

Voorwoord

Voor jullie ligt de lessenreeks “Bouwen aan vertrouwen”. Deze lessen reeks is ontstaan vanuit een gedeelde behoefte van Combinatie Jeugdzorg (jeugdhulpverlening) en de Aloysiusstichting (speciaal onderwijs) om vroegtijdig van betekenis te kunnen zijn in het leven van kwetsbare kinderen. Beide organisaties gunnen ieder kind een eigen thuis en toekomst. Zij vinden samenwerking hierin van groot belang want met samenwerken aan de basis vanuit een preventieve insteek in de klas, kan veel leed voorkomen worden. Zij gunnen ieder kind een eigen thuis en toekomst.

Veelal worden specialisten uit de jeugdhulpverlening en het onderwijs pas ingeschakeld als er al de nodige problemen naar aanleiding van het gedrag van kinderen zijn geweest thuis en op school. Onderliggende onveilige hechting kan in het onderwijs de oorzaak van gedragsproblemen zijn. Zowel in het regulier basisonderwijs als in het speciaal onderwijs vinden we leerlingen met hechtingsproblematiek. We treffen hen vaker in het speciaal onderwijs. Het onderwijs aan deze doelgroep leerlingen is door hun problematiek vaak behoorlijk ingewikkeld. (Lawrence en Smith, 2012). Het vraagt van de leerkracht een specifieke inzet in de dagelijkse lespraktijk om deze leerlingen vanuit welbevinden te leren en te groeien in hun ontwikkeling. Hierin is het goed dat de school gezamenlijk optrekt met de ouders van de leerlingen en de jeugdhulpverlening om zo de leerling optimaal tot steun te kunnen zijn. Samenwerken in de klas kan ervoor zorgen dat kinderen sneller de juiste hulp krijgen door de dubbele inzet van professionals. Hechtingsproblemen kunnen escaleren en dan is specialistische begeleiding van belang.

Het onderzoek vanuit het Nationaal Regieorgaan Onderwijs waarvan deze lessenreeks deel uitmaakt, onderzoekt hoe er vroegtijdig en preventief samengewerkt kan worden om deze kwetsbare kinderen en leerlingen optimaal te steunen in hun ontwikkeling.

De lessencyclus is uitgevoerd op drie (Voortgezet) Speciaal Onderwijs scholen in Heibloem en Eindhoven. De leerkrachten van de Aloysiusstichting Speciaal en Voortgezet Speciaal Onderwijs hebben in dit onderzoek samengewerkt met pedagogisch medewerkers van de dag- en dag/nacht behandelgroepen van Combinatie Jeugdzorg. Hulpverleners en leerkracht zijn in de klas gaan samenwerken. Zij hebben zich hierin specifiek gericht op de klas met de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek en op hun samenwerking als professionals. De data die hierbij verzameld zijn, vormen de basis voor de interventies om kinderen met hechtingsproblemen te ondersteunen in hun ontwikkeling.

De lessenreeks bestaat uit 7 lessen met ieder een eigen thema. Daaraan gekoppeld een facultatieve 8^e les die genoemd is ‘het vieren van succes’. In deze laatste les worden leerlingen bekrachtigd in de stappen die ze gezet hebben en vieren ze samen met hun maatje, medeleerlingen, leerkracht en hulpverlener behaalde successen en wordt er een certificaat aan hen gegeven.

De inhoudelijke fundering van de lessen vind je in de hiernavolgende verantwoording. In de lessenreeks zelf wordt deze inhoud per les concreet gemaakt. Hier wordt ook de vertaalslag gemaakt naar het daadwerkelijk aansluiten op de leerlingen. Daarnaast richt de informatie zich op de onderlinge samenwerking.

Wij wensen allen die de lessenreeks gaan gebruiken van harte vooral een prettige en constructieve samenwerking.

Aloysiusstichting Heibloem en Eindhoven.
Combinatie Jeugdzorg Heibloem en Eindhoven.

Karen Scheijen, Vicky Vinders ,
Pieter Jansen Coördinator Onderzoekstraject NRO Samenwerken aan Hechting

Verantwoording:

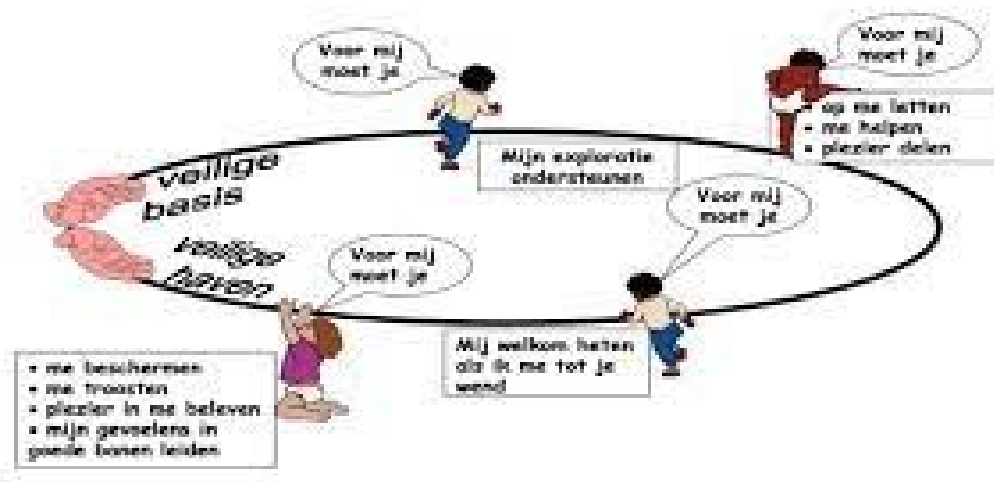
Ongeveer 15 procent van alle kinderen tussen 1 en 12 jaar oud heeft een gedesorganiseerde/verstoorde gehechtheidsrelatie. Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat 80 procent van de kinderen en jongeren die opgroeien in gezinnen waarin sprake is van mishandeling, verwaarlozing en/of huiselijk geweld (kind hoeft zelf geen slachtoffer te zijn) een gedesorganiseerde/verstoorde gehechtheidsrelatie met zijn/haar ouders heeft. (Nederlands Jeugd Instituut, 2021) Uit onderzoek van Offerman (2021) in het speciaal onderwijs, komt naar voren dat bij 96 % van de leerlingen tussen 8 en 18 jaar een of meer ingrijpende jeugdervaringen (Adverse Childhood Experiences) heeft meegemaakt. De praktijk toont aan dat er in iedere speciaal onderwijs klas leerlingen zijn met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Het vertrouwen van deze leerlingen in zichzelf, de ander en hun omgeving is meestal niet erg groot. Bovendien hebben onveilig gehechte leerlingen in de regel meer moeite met de regulering van hun stress. Daardoor ervaren ze regelmatig te weinig welbevinden en lukt het onvoldoende om tot leren te komen. Voor leraren en jeugdhulpverleners is het heel belangrijk om duidelijk te krijgen wat deze leerlingen specifiek nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen en om meer veiligheid en vertrouwen te ervaren om zo tot leren te kunnen komen (Bakker & Mijland 2009). Omdat er bij leerlingen met een hechtingsproblematiek vaak sprake is van een achtergebleven sociaal emotionele ontwikkeling is het van belang om te verkennen hoe de leerkracht het sociaal emotioneel leren (SEL) kan stimuleren (Overveld, 2017). Als de leerkracht weet hoe de leerling voelt en denkt, kan hij zich beter verplaatsen in de gedachten en gevoelens van de leerling. Wat zegt de leerling eigenlijk met zijn gedrag. En vervolgens: hoe kan de leerkracht zo reageren dat de leerling hier baat bij heeft en zijn gedrag kan reguleren. En hoe bouwt de leerkracht aan relatie zodat de leerling met hechtingsproblemen weer kan openstaan voor de leerstof. Het werken met leerlingen met onveilige hechting vraagt een voortdurende gerichte afstemming in communicatie. Dit is lang niet altijd eenvoudig en kan veel van de leraren vragen. Goed om dan als professionals samen in de klas te werken en elkaar feedback hierop te geven.

Het doel van de interventie is om het vertrouwen van leerlingen te vergroten en dan specifiek voor de leerlingen met hechtingsproblematiek. Door te werken aan veiligheid en vertrouwen kunnen leerlingen bouwen aan de hechtingsrelatie met medeleerlingen, de leraar en de jeugdhulpverlener. Om een leerlingen met een onveilige hechtingsstijl goed te kunnen laten leren is het begrijpen en interpreteren van gedrag en daarop adequaat inspelen een eerste stap. Dit betekent dat er bij leraren en jeugdhulpverleners kennis aanwezig moet zijn over:

Proces van hechting en wat voor invloed dit heeft op het leven van mensen.

- a) Verschillende vormen van onveilige hechting met hun verschillen.
- b) Welk gedrag van de leerling in de klas voort kan komen uit een onveilige hechting.
- c) Welke impact deze problematiek heeft op de leerling.
- d) Welke impact deze problematiek kan hebben op het eigen functioneren als leerkracht.

De lessenreeks is gebaseerd op de Cirkel van Veiligheid (Cooper e.a, 1999)

Deze cirkel laat zien wat een kind/leerling nodig heeft om een gevoel van veiligheid en vertrouwen te kunnen verkrijgen en uit te bouwen. Bij leerlingen met hechtingsproblematiek is sprake van een onveilige cirkel die een vorm van onveilig gehecht zijn aanduidt. Hierin worden een onveilige ambivalente hechtingsstijl, een onveilig vermijdende hechtingstijl en een onveilig gedesorganiseerde hechtingstijl onderscheiden.

De lessenreeks van de interventie heeft als thema "Bouwen aan vertrouwen". De leerlingen leren hoe ze zichzelf en de ander beter leren kennen om daarmee kan het gevoel van veiligheid en vertrouwen in zichzelf en de ander vergroten. Hoe kan de ander een hulpbron worden voor de leerling en/of de leerling een hulpbron voor de ander? Hoe kan de leerling omgaan met deze stress en wat is er nodig om deze stress binnen aanvaardbare kaders te houden. Hoe kan de leerling hierin een bepaalde mate van stress of ongemakkelijkheid leren verdragen. Hoe kan de leerling benoemen wat er speelt en hoe kan hij het vertrouwen krijgen dat de ander er is om dit probleem met hem op te lossen.

De lessen:

Al de te geven lessen zijn op dezelfde manier geordend. Als eerst wordt het thema van de les genoemd. Hierop volgt een inhoudelijke toelichting. Vervolgens wordt de manier waarop de les voorbereid wordt beschreven en hierna de les zelf waarbij in iedere les handreikingen staan voor de leerkracht en de hulpverlener hoe ze hun handelen in de les vorm kunnen geven in afstemming met elkaar. Aan de hand van een evaluatievragenlijst wordt op de les gereflecteerd en op basis van die reflectie gaat de voorbereiding van de volgende les vorm krijgen. Tot slot volgen in deze les de te gebruiken werkmaterialen.

Les 1:

1A: Thema van de les.

Wie ben ik, bij wie groei ik op, wie zijn voor mij belangrijk.

1B: Inhoudelijke toelichting.

Deze bijeenkomst richt zich met name op het beter leren kennen van zichzelf en het netwerk van de leerlingen waarin ze opgroeien. Hiermee willen we de verticale loyaliteit naar gezin van herkomst respecteren die het meest belangrijk is (en zal blijven). Hierop vervolgen we de bijeenkomst met het laten benoemen van de kwaliteiten van de leerlingen en hiermee trachten we het zelfvertrouwen en de zelfvalidatie van de leerling te bevorderen. De leerkracht en de hulpverlener zijn degenen die in het erkennen van de kwaliteiten/talenten van de leerling het voortouw nemen. Zij houden hierbij in de gaten in welke mate de leerling deze erkenning kan verdragen en die niet averechts gaat werken. Daarin zal wellicht het compliment klein zijn door middel van een opgestoken duim of een opmerking over het proces van handelen; "wat ben jij dat nauwkeurig aan het doen". Ook kan het compliment via een medeleerling gegeven worden. Naast de erkenning door de leerkracht/hulpverlener wordt het eigen netwerk bij de lessen betrokken in het geven van bekrachtiging. Ouders/verzorgers en overig netwerk worden uitgenodigd om middels huiswerkopdrachten concreet invulling te geven aan hun erkenning voor de kwaliteiten van de leerling. De leerling kiest voor zichzelf een "mentor" bijvoorbeeld zijn/ haar moeder. Dit is de eerste persoon waar de opdrachten voor thuis mee gedeeld worden. Bij de volgende interventie komt deze huiswerkopdracht terug en worden de kwaliteiten door leerkracht en hulpverlener klassikaal voorgelezen.

1C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek.

Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

1D: Uitvoering van de les.

1. Opening:

Zorg zelf voor een tijdsindicatie per activiteit (in totaal 45 minuten per les) Benoemen kader van interventiereeks en leiding door leerkracht en hulpverlener (met kennismaking en direct actieve bijdrage). Deze interventies kunnen spannend zijn en soms ook moeilijk. Goed als dit met de leerlingen wordt gedeeld. Iedere leerling kiest een maatje in samenspraak met leerkracht en hulpverlener en iedere leerling benoemt een mentor uit het netwerk thuis of van de groep.

Leerkracht en hulpverlener spreken beurtelings over het kader en vullen elkaar daarin aan. Ze laten hiermee zien als team de interventies te doen. Hulpverlener noteert de namen van de medeleerling die als maatje steun gaat geven en noteert zelfgekozen mentor.

2. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Les 1: bijlage 1

Deze oefening komt iedere les terug als start van de les. Leerlingen kunnen al met de nodige stress in de klas binnenkomen. Deze oefening helpt de leerlingen om op een fijne manier tot rust te komen. Leerlingen kunnen beter in het hier en nu van de klassensituatie komen. Hulpverlener neemt het voortouw bij deze oefening en de leerkracht bekrachtigt in deze de informatie van de hulpverlener instemmend. Ook positief gedrag van de leerlingen wordt bekrachtigd. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

3. Kennismakingsoefening Sta op als:

Zie werkmaterialen Les 1: bijlage 2

Deze oefening is een oefening voor de leerlingen om elkaar beter te leren kennen. Ze zullen bemerken dat het vertrouwen kan geven als je overeenkomsten hebt met klasgenoten en daarnaast verschillen. Ze worden uitgenodigd om met elkaar te spreken over overeenkomsten en dit later op andere momenten vaker te doen. Voor de leerlingen kan dit spannend zijn omdat ze gaan spreken met leerlingen waar ze wellicht heel weinig nog mee gesproken hebben en dan ook nog over iets persoonlijks. Het leert leerlingen vrijer te spreken over zaken die soms ook lastig zijn om over te spreken.

In de keuze van onderwerpen om over te spreken zit een verbreding en verdieping die aan de leeftijd en belevingsniveau kan worden aangepast.

Zo kun je spreken over een hond die je beiden thuis hebt maar ook over of er bij jou thuis al eens ingebroken is of je ouders gescheiden zijn. Het ene onderwerp kan dus meer verdiepen in emotionele zin dan het andere en daar kan tijdens de activiteit nog door leerkracht en hulpverlener op doorgevraagd worden. Sommige onderwerpen kunnen emotie oproepen en dan kan de steun van de hulpverlener/ leerkracht helpend zijn bijvoorbeeld om gerust te stellen of om toch te durven spreken over moeilijke onderwerpen. Deze oefening is dus vaker te herhalen waarbij de onderwerpen kunnen verschillen.

Leerkracht leidt de activiteit en geeft ruimte voor verdiepingvragen van de hulpverlener of stelt deze zelf en geeft ruimte om hulpverlener gericht te laten reageren op signalen van stress. Hulpverlener observeert gedrag leerlingen (specifiek leerlingen met hechtingsissues), stelt verdiepingvragen, zoals bijvoorbeeld "Vertel eens hoe jij voor jou hond zorgt", en nodigt leerlingen uit iets over zichzelf te vertellen. Als dit nog niet lukt dan reageert de hulpverlener daarop. Dit doet hij bijvoorbeeld door te zeggen: "Ik zie dat het even niet lukt om te vertellen wat je graag zou willen. Dat geeft helemaal niets. Helpt het als ik even bij je kom zitten? Hulpverlener registreert kort voorkomende stress bij leerlingen specifiek.

4. Werkblad maken over jezelf en de ander:

Zie: werkmaterialen Les 1: bijlage 3

Onderwerp: Wie ben ik, waar groei ik op, wie zijn voor mij belangrijk.

De leerling maakt een werkblad over zichzelf en zijn netwerk op een leeg A4 of A3 vel of je gebruikt hiervoor het werkblad vriendenboekje.

Keuze in materialen:

- Werkblad vriendenboekje.
- Werkblad niet zomaar een vriend
- Tekening van thuis (eigen huis) / ouders/ broers/zussen/ hobby's
- Genogram
- Cirkel van eigen gezin.

Leiding activiteit bij leerkracht en hulpverlener in samenspraak.

Leerkracht en hulpverlener tonen interesse voor netwerk leerling en stellen verdiepingvragen. Bijvoorbeeld: "Als jij ziek bent, wie zorgt er dan voor jou?"

5. Nabespreken van het werkblad:

Het nabespreken van het werkblad geeft de leerlingen de mogelijkheid om klassikaal of desgewenst in tweetallen te vertellen over zichzelf en over de mensen waarmee ze opgroeien. Wie zijn voor hen belangrijk en waarom.

Waarom is iemand belangrijk voor jou? (Vanuit ingevuld werkblad vriendenboekje)

Wat vind jij fijn in hoe anderen met jou omgaan?

Wat ben je te weten gekomen over jezelf (en een ander) wat je nog niet wist?

Hoe vind je het/ hoe voelt het om dit in te vullen/ te bespreken?

Leerkracht neemt het voortouw in het bevragen van de leerlingen. Hulpverlener vult aan en verdiept waar mogelijk naar wat meer gevoeliger persoonlijke inbreng. Hulpverlener geeft aan daar wel over in gesprek te willen gaan indien gewenst. Hulpverlener signaleert signalen van stress en zet daarin indien gewenst passend actie op vanuit de voorinformatie.

6. Eindactiviteit:

Zie werkmaterialen Les 1: bijlage 4

Onderwerp: Wie en wat is belangrijk voor mij.

Volgende oefeningen kunnen hierin gekozen worden:

Het geluid wijst de weg (door leerling met vandaag gekozen maatje).

Ik hoor en voel.

Rug aan rug. (start met eigen maatje)

Naar eigen inzicht gekozen eindactiviteit.

Leerkracht en hulpverlener spreken vanuit geruststelling en bemoediging. Proberen de leerlingen te verleiden tot initiatief als dit achterblijft. Bekrachtiging aan leerlingen die steun geven aan een ander. Hulpverlener signaleert mogelijke terughoudendheid en of stress bij leerlingen met hechtingsproblematiek en benoemt deze. Bespreekt met leerling wat wel kan.

7. Huiswerkopdracht gekozen "mentor":

Zie: werkmaterialen Les 1 bijlage 5

Uitleg door de leerkracht met aanvulling door de hulpverlener. De leerkracht en hulpverlener hebben dit werkblad uitgeprint of laten de leerlingen in de klas hun eigen hand omtrekken met potlood op een A4 vel. De leerlingen krijgen dit werkblad hierop mee naar huis.

Aangeven waar zoon/dochter/ familielid/ pupil goed in is middels 5 vingers. De mentor vult dit thuis in voor de leerling.

LET OP: alle leerlingen moeten dit blad ingevuld hebben en meegebracht hebben uiterlijk een dag voor de volgende bijeenkomst. Indien er nog geen respons is vanuit de mentor een dag voor interventie 2 attendeer dan de eigen gekozen mentor er die dag nog extra op. (De hulpverlener neemt dan contact op met de mentor) En indien er geen retour is op de dag van de interventie spreek dan met de leerling af dat je ervan uitgaat dat die respons alsnog gaat komen.

(De hulpverlener neemt dan opnieuw contact op met de mentor) Hulpverlener en leerkracht bespreken hierop hoe hier met betreffende leerling door de hulpverlener op teruggekomen gaat worden.

1E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

A)

B)

C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-

-

-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....
.....
.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....
.....
.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....
.....
.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling**.

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F: Werkmaterialen les 1.

Bijlage 1

Waar kom jij vandaan.docx

Niet zomaar een vriend en vooruit kij

Bijlage 2

Sta op als.docx

Bijlage 3

Aanvullingen op Sta op als.docx

vriendenboekje 9.docx

stamboom en vriendencirkel.pdf

Les 2:

2A: Thema van de les.

Waar ben ik goed in, wat zijn mijn talenten. En aan wie durf ik die te laten zien.

2B: Inhoudelijke toelichting.

Tijdens les 2 komt het vertrouwen in de ander duidelijker in beeld. De leerlingen mogen erkenning gaan geven en krijgen van andere leerlingen. Hier zit nogal wat gradatie in van heel oppervlakkig naar veel meer diepgaand. Deze manier van erkennen is de aanzet om meer verdraagzaamheid bij de leerlingen naar elkaar te gaan hebben en ook te oefenen. Hoe kan je een klasgenoot steunen wanneer die het lastig heeft. Hoe werkt dat voor jou, wat vind je fijn en wat helpt jou. Leerkracht en hulpverlener bezien hierin wat mogelijk is en motiveren leerlingen en geven zelf het voorbeeld ook in verschillende lagen.

2C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

2D: Uitvoering van de les.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Les 2: bijlage 1

Deze oefening komt iedere les terug als start van de les. Leerlingen kunnen al met de nodige stress in de klas binnenkomen. Deze oefening helpt de leerlingen om op een fijne manier tot rust te komen. Leerlingen kunnen beter in het hier en nu van de klassensituatie komen. Hulpverlener neemt het voortouw bij deze oefening en de leerkracht bekrachtigt in deze de informatie van de hulpverlener instemmend. Ook positief gedrag van de leerlingen wordt bekrachtigd. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

2. Terugkoppelen huiswerkopdracht vijf vingers aan de hand.

Leerkracht en hulpverlener weten voor les of alle vijf vingers bladen mee teruggekomen zijn naar school. Zijn er bladen niet teruggekomen dan spreken zij van te voren af hoe ze dit terugkoppelen naar de leerling individueel (Naar de leerling wordt aangegeven dat dit niet fijn kan voelen en dat hij of zij daar later nog op terug kan komen). Klassikaal wordt ook benoemd dat dit lastig kan zijn maar wordt de mentor ontschuldigd en de verwachting uitgesproken dat de respons alsnog zal komen.

De hulpverlener heeft specifiek aandacht voor de leerling(en) die geen respons hebben gekregen op signalen van stress.

Bladen worden opgehangen en voorgelezen door leerkracht en hulpverlener die daarin medeleerlingen en zichzelf de ruimte geven om de talenten nog verder toe te lichten te bekrachtigen en voorbeelden te noemen.

3. Benoemen van kwaliteiten/ talenten van de ander:

Leerlingen schrijven op Post-its welke talenten ze zien bij medeleerlingen. Dit gaat zeker niet alleen over vaardigheden maar ook en vooral over **karaktereigenschappen/gedrag van de leerling** wat ze knap en prettig vinden. Ze schrijven ook de voornaam van de medeleerling op. In principe in ieder geval 1 post-it velletje per medeleerling opgeschreven. Meer mag ook. Vervolgens lopen leerlingen rond en plakken de post-its op de rug van de medeleerling met er op waar ze goed in zijn. Desgewenst mogen er ook talenten op de rug van leerkracht en hulpverlener geplakt worden.

Hierna worden de post-its op een wit vel geplakt wat klaarligt op het tafeltje van de leerling. Maatje haalt post-its van de rug en geeft ze aan de leerling die ze opplakt.

Leerkracht en hulpverlener benoemen van tevoren wat de bedoeling is in onderlinge afstemming. Ze benoemen dat ze vooral ook op zoek zijn naar talenten in het contact met anderen. Zij benoemen en bekrachtigen eigen initiatief van leerlingen en ook acties die de afstemming bevorderen. Bijvoorbeeld even wachten terwijl een ander een post-it opplakt.

Het heeft de voorkeur deze werkvorm te doen op bovenstaande manier. Als het nog te ingewikkeld blijkt te zijn kan er bijgesteld worden door alle leerlingen weer te laten gaan zitten en kan er dan een vel wit papier op iedere tafel van de leerlingen gelegd worden waar de post-its opgeplakt worden. (Hier kan een foto van gemaakt worden en/of een kopie die in de werkmap gaat) of ze het welkblad eigenschappen in laten vullen.

4. Nabespreken van deze activiteit:

De leerlingen laten vertellen in welke talenten ze zich herkennen en waar ze trots op zijn. Het gaat hier om vaardigheden en gedrag. Ze mogen dit ook toelichten en zelf aangeven wat ze daarin fijn vinden ook vanuit de inbreng van de ander (de medeleerling). Medeleerlingen mogen hierop aanvullen.

En wat ze het leukste/ mooiste/ verrassendste vinden wat ze op blaadje vonden staan.

Leerkracht of hulpverlener leiden dit gesprek en geven erkenning ten aanzien van genoemde talenten door de leerling zelf maar ook dat het goed en knap is deze te uiten waarbij de ander oog heeft voor blijdschap, teleurstelling of een andere emoties die dan bespreekbaar gemaakt kan worden. Wellicht vindt een leerling niets goed van zichzelf vanuit een kernovertuiging en kun je hier als leerkracht en hulpverlener een jij versus ik waarneming naast zetten. Dit kan ook een medeleerling doen.

5. Leerlingen mogen 2x een top 3 van hun talenten maken:

Zie werkmaterialen Les 2: bijlage 2

De leerlingen gaan op 2 werkbladen een top 3 van hun talenten maken (goud, zilver en brons) Een werkblad vaardigheid; Een werkblad gedrag. Zij doen dit in tweetallen. Ze krijgen de mogelijkheid om met buurman of buurvrouw nog meer te vertellen over hun talenten die benoemd zijn.

Leerkracht en hulpverlener ondersteunen deze samenspraak en brengen desgewenst een belangrijke eigenschap, handeling e.d. op groepsniveau.

6. Eindactiviteit met talenten:

Zie: werkmaterialen Les 2: bijlage 3

Leerkracht en hulpverlener lezen van tevoren desgewenst de handleiding van het kwaliteitenspel (zie werkmaterialen)

Leerkracht en hulpverlener nemen ieder een groepje leerlingen onder hun hoede waarmee ze het kinderkwaliteitenspel gaan spelen. Dit is een spel waar op kaartjes kwaliteiten en talenten uitgebeeld en benoemd staan.

Leerkracht en hulpverlener zorgen voor twee doosjes met het kwaliteitenspel. Ze sorteren de kaartjes op het niveau van de leerlingen in de klas.

Na het spelen van het spel kunnen kwaliteiten nog ingevuld worden op het invulblad (zie werkmaterialen)

Leerkracht en hulpverlener zorgen voor afstemming tussen de leerlingen. Zij nodigen de leerlingen uit interesse en betrokkenheid te tonen.

7. Huiswerk voor eigen gekozen mentor:

Zie Werkmaterialen Les 2: bijlage 4

De mentor gaat thuis met zoon/dochter op het werkblad formuleren wat nog lastig is en van waaruit er een leerdoel geformuleerd gaat worden.

LET OP: alle leerlingen moeten dit blad ingevuld hebben door eigen gekozen mentor in ieder geval een dag voor de volgende bijeenkomst. Indien geen respons; attendeer dan de mentor hier dezelfde dag nog op. (De hulpverlener neemt dan contact op met de mentor).

En indien er geen retour is op de dag van de interventie spreek dan met de leerling af dat je ervan uitgaat dat die respons alsnog gaat komen.

(De hulpverlener neemt dan opnieuw contact op met de mentor) Hulpverlener en leerkracht bespreken hierop hoe hier met betreffende leerling door de hulpverlener op teruggekomen gaat worden.

1E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

- A)
- B)
- C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-
-
-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....
.....
.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....
.....
.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....
.....
.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling.**

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F: Werkmaterialen les 2.

Bijlage 1

Waar kom jij
vandaan.docx

Bijlage 2

Mijn top 3 van
talent.docx

Bijlage 3

handleiding

werkblad na
kinderkwaliteitsp kinder kwaliteitsp

Bijlage 4

ouderbrief
bijeenkomst 2.docx

invulblad ouders
doelen.docx

Les 3:

3A: Thema van de les.

Wat vind ik moeilijk/ lastig. Wat wil ik nog leren.

3B: Inhoudelijke toelichting.

In interventie 3 gaan er meer gericht gekeken worden naar wat leerlingen lastig vinden. Hierbij is het de bedoeling een haalbaar doel voor zichzelf te formuleren waar ze aan gaan werken. In de regel vinden leerlingen met deze onderliggende problematiek al veel zaken moeilijk en geeft dat bij hen veel stress. Een voorbeeld hiervan is het om kunnen gaan met uitgestelde aandacht. Hierin kan de angst opnieuw niet gehoord te worden of naar geluisterd te worden onderliggend zijn. Vaker vinden leerlingen het moeilijk om niet direct "een beurt" te krijgen bij een vraag die gesteld wordt. Dit levert dan frustratie en stress op. Die stress uiten ze dan nogal eens door middel van internaliserend dan wel externaliserend gedrag. Alleen de gedachte hiermee geconfronteerd te worden en er iets mee moeten kan al stress opleveren. Het gaat er hierbij om te accepteren dat dingen soms moeilijk blijken te zijn maar wel te overwinnen. En zeker ook dat je hierin niet alles zelf hoeft te doen maar gebruik mag maken van hulpbronnen zoals nu concreet leerkracht en hulpverlener en ook medeleerlingen en indien gewenst ook het eigen netwerk. We gaan in deze interventie oefenen hoe je om kan gaan met deze stress, wat je hierin nog te leren hebt en waar je steun kan vinden. Het is hierbij de bedoeling dat de leerlingen niet alleen in de eigen klas beter om leren gaan met dingen die ze moeilijk vinden. In andere ruimtes op school zoals de gang, de gymzaal en op de speelplaats en ook buiten de school zal de onvoorspelbaarheid van gebeurtenissen toenemen wat extra stress tot gevolg kan hebben. De leerkracht en de hulpverlener geven in deze interventies het voorbeeld door te bespreken wat voor hen moeilijke dingen waren (b.v. door het bespreken van een persoonlijk dilemma) en hoe zij hier mee omgegaan zijn. Hiermee willen ze de leerlingen vertellen dat het normaal is dat je tegen problemen aanloopt in je leven. En dat het goed is om deze problemen zelf of samen met de ander aan te pakken. Hierin zitten dan ook elementen van hoe je hierin dicht bij jezelf kan blijven en welke keuzes daaruit voortgekomen zijn.

1C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

1D: Uitvoering van de les.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Les 3: bijlage 1

Hulpverlener neemt voortouw bij deze oefening en leerkracht bekrachtigt in deze de info van de hulpverlener instemmend. Zo ook positief gedrag van de leerlingen. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

2. Interview van leerkracht of hulpverlener door leerkracht of hulpverlener:

Leerkracht of hulpverlener vertelt een eigen verhaal over een lastige situatie die stress opleverde. Degene die niet vertelt vraagt door op wat de persoon moeilijk vond bij zichzelf en de ander en hoe de persoon gereageerd heeft. Hierin verdiepen op elementen van stress en wat en/of wie ervoor zorgde dat deze stress hanteerbaar werd. Daarbij wat het gevolg was in volgende situaties.

3. Formuleren eigen leerdoel in een Mind map:

Zie: werkmaterialen Les 3: bijlage 2

Vanuit het ingevulde werkblad door leerling en mentor wordt er een koppeling gemaakt naar wat een geschikt leerdoel zou kunnen zijn voor de leerling.

De bedoeling is dat de leerling een mind map voor zichzelf maakt om te zien wat en wie helpend zouden kunnen zijn om het leerdoel te kunnen bereiken en het vertrouwen te krijgen dat het ook echt gaat werken. Wat gaat de leerling van zichzelf vragen en ook van zijn omgeving: Netwerk; maatje in de klas, leerkracht/hulpverlener; medeleerlingen; anderen. Hoe kunnen die het vertrouwen van de leerling vergroten. Ook de stappen die netwerk; leerkracht/hulpverlener en medeleerlingen zouden kunnen/moeten zetten van de leerling worden benoemd en kort genoteerd.

Deze worden desgewenst nog genoteerd op de werkbladen over leerdoelen (zie werkmaterialen).

De leerkracht en hulpverlener en hulpverlener nemen allebei een aantal leerlingen onder hun hoede die ze ondersteunen in het maken van een mind map. Waar dit leidt tot signalen van stress dan worden deze opgemerkt en volgt er desgewenst een inzet van de hulpverlener en/ of de leerkracht. Hoe kan de leerling zijn mogelijke frustratie wel passend uiten.

4. Mind map bespreken met de klas:

De leerling geeft aan welke stap hij zelf gaat zetten en wat hij daarin van anderen gaat vragen.

Leerkracht neemt de leiding over dit gesprek. De leerlingen mogen hun gedachten in de richting van eerste stappen tot verandering aan de klas vertellen.

Hulpverlener vraagt hierbij specifiek door op wat bij dit doel; deze nieuwe stap stress veroorzaakt en hoe de leerling hier mee om wil gaan en wie/wat hem daarin kan steunen.

5. Eindactiviteit:

Zie: werkmaterialen Les 3: bijlage 3

Rollenspel: Probleem samen oplossen

Bijvoorbeeld: Iemand zegt iets onaardigs, hoe reageer je hierop. Je bent je hond kwijt, hoe vraag je iemand om hulp.

Hulpverlener speelt dit rollenspel met een leerling bekend met hechtingsproblematiek dan wel een andere leerling specifiek op het onderdeel stress; het benoemen van het gevoel van stress en hoe je hiermee omgaat.

Hierop rollenspel met twee leerlingen (maatjes of anderzijds).

Alternatieven:

- Ren je rot (met situaties die lastig/ vervelend/ moeilijk zijn)
- Houd de ballon in de lucht
- Hou me tegen.

Leerkracht en hulpverlener voeren deze oefeningen uit in samenspraak waarbij focus van hulpverlener is gericht op optreden en omgaan met stress.

6. Introductie De Problemen/Oplossingenbus:

Zie: werkmaterialen Les 3: bijlage 4

Leerlingen mogen problemen die ze ervaren in de afstemming met zichzelf, anderen en in situaties anoniem in de bus doen maar zeker ook zelf gevonden oplossingen in die afstemming als voorbeeld voor anderen. Ook leerkracht en hulpverlener mogen input leveren.

Leerkracht en hulpverlener spreken af op welke moment(en) de inhoud van de problemen/oplossingenbus besproken wordt.

4E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

A)

B)

C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-

-

-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....
.....
.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....
.....
.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....
.....
.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling**.

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F: Werkmaterialen les 3:

Bijlage 1

Waar kom jij
vandaan.docx

Bijlage 2

een mindmap.docx

invulblad wat
leerling zelf nog mo

Dit wil ik leren.docx

Dit wil ik leren
versie 2.docx

Bijlage 3

Houd de ballon in
de lucht.docx

Bijlage 4

Hou me tegen.docx

De
problemen-oplossin

Les 4:

1A: Thema van de les:

Maken van keuzes

1B: Inhoudelijke toelichting.

Interventie 4 gaat over het maken van keuzes. De leerlingen staan meer bewust stil bij de keuzes die ze maken. Kiezen ze bij een activiteit vooral voor wat ze zelf leuk vinden of houden ze ook rekening met de ander of laten ze de keuze aan de ander. Zijn ze in staat te overleggen en eigen behoeften uit te spreken. Welke keuzes maken ze als ze stress ervaren en hoe kan dit wellicht anders en beter. Hebben ze er vertrouwen in dat ze samen met de ander de activiteit goed af kunnen ronden. Vertrouwen ze de ander toe een onderdeel uit te werken of willen ze zelf de regie houden. Zijn ze in staat positief te reageren op de ander. Kunnen ze trots zijn op wat ze zelf laten zien. Zijn ze gewend te kiezen voor de makkelijkste weg of kiezen ze voor een moeilijkere weg die meer stress oplevert. Leerkracht en hulpverlener benoemen op voorhand mogelijkheden van tevoren en ook de stress die sommige keuzes op kunnen leveren. Hulpverlener en leerkracht ondertitelen in deze het gedrag van de leerling en van henzelf. Ze geven woorden aan mogelijke stress en maken door benoemen situaties inzichtelijk, voorspelbaarheid en daarmee hanteerbaar. Ze schetsen oorzaak en gevolg en benoemen samen met de leerling escapes om de stress te reduceren. Ze geven ook aan waar kansen liggen om anderen als hulpbron te gebruiken.

1C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

1D: Uitvoering van de les.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Les 4: bijlage 1

Hulpverlener neemt voortouw bij deze oefening en leerkracht bekrachtigt in deze de info van de hulpverlener instemmend. Zo ook positief gedrag van de leerlingen. Stuurt indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

2. Welke keuzes maak ik?

Zie: werkmaterialen Les 4: bijlage 2

Leerlingen gaan voor zichzelf meer helder krijgen op basis waarvan zij keuzes maken in handelen. Zijn deze keuzes gebaseerd op aannames, verwachtingen en/of overtuigingen over zichzelf en de ander. Bijvoorbeeld: “De ander zal het toch wel beter weten of kunnen”. De leerling kan erg afwachtend zijn vanuit mogelijk de volgende (mogelijk aan hechting gerelateerde) overtuigingen: “Misschien lachen ze me uit, het interesseert me niet, ik wil de ander niet kwetsen en dergelijke”. Of de leerling kan juist moeilijk afwijken van een eigen idee en weinig ruimte hebben voor de inbreng van een ander vanwege de behoefte aan grip. De leerlingen vullen een werkblad in wat gaat over meer inzicht in jezelf verkrijgen bij de keuzes die je maakt.

Leerkracht en hulpverlener spreken met elkaar af wie deze activiteit introduceert en wie meer specifiek let op reacties/ vragen van de leerlingen.

3. Nabespreken van dit werkblad klassikaal.

Leerlingen krijgen de ruimte om zelf iets te vertellen over wat ze opgeschreven hebben. Leerkracht en hulpverlener vragen desgewenst door om onderliggende redenen voor keuzes benoemt en daarmee helder te krijgen. Leerkracht bevragen ook leerlingen die zich niet uit zichzelf melden.

4. Groepsactiviteit Keuzes maken:

Zie: werkmaterialen Les 4: bijlage 3

Leerkracht en hulpverlener hebben in de voorgaande dagen al gesproken over deze groepsactiviteit en interesses en mogelijkheden geïnventariseerd. Nu liggen verschillende taakjes klaar en zijn opdrachten voorbereid. Hierop volgt nu uitleg waarbij de leerlingen kunnen kiezen. Aandacht voor diverse interesses, per onderdeel: moeilijk/ makkelijk, alleen/ samen, binnen/ buiten, met/ zonder tijdselement. Iedereen iets te kiezen. Denk hierbij aan: zelf kruiswoordpuzzel maken, tekening maken, stripverhaal maken, les maken voor de klas, goocheltruc doen, scheikundige proefjes, constructiemateriaal, buiten balansoefening/ hindernisbaan/ wedstrijd rennen, kahoot quiz, cake/ salade/ tosti's maken, interview afnemen, speurtocht maken, 1 movie filmpje maken, optreden voorbereiden, rap maken, knutselopdracht.

Leerkracht en hulpverlener geven uitleg en benoemen dat een dergelijke activiteit lastig kan zijn en stress op kan leveren. Ook daarin goed om verstandige keuzes te maken waarbij de leerkracht en de hulpverlener kunnen ondersteunen. Hulpverlener legt focus op stress van leerlingen en kijkt hoe deze stress aanvaardbaar gemaakt kan worden. Bijvoorbeeld: Voeten op de grond en enkele diepe buikademhalingen. Of oefening met de hele klas om terug in rust te komen (bijvoorbeeld vijf vingeroefening).

De leerkracht en hulpverlener kunnen er ook voor kiezen zelf voor een meer centrale opdracht te kiezen waarbinnen en er door de leerlingen daarbinnen keuzes gemaakt kunnen

worden. Bijvoorbeeld: De leerlingen maken per twee- of drietal een recept op papier. Van bijvoorbeeld een soep of salade waarvan er een uitgekozen gaat worden die echt gemaakt gaat worden in de klas met verzoek andere gerechten thuis te bereiden met netwerk.

Hulpverlener en leerkracht observeren en noteren wat zij bij de leerlingen zien wanneer het gaat over het maken van keuzes. Zo ook ten aanzien van de afstemming tussen de leerlingen. Welke leerlingen nemen zelf initiatief of laten veel aan de ander. Hoe wordt er afgestemd en wat is de reden hiervan. Ter plekke kan dat onder woorden gebracht worden en zijn er constructiever keuzes mogelijk. Te denken valt dan in eerste instantie aan de kleinst mogelijk te zetten stap door de leerling vanuit zelfsturing.

5. Evaluëren van deze groepsactiviteit met de klas:

Insteek van deze evaluatie is dat leerlingen zelf maar ook leerkracht en hulpverlener helder krijgen op basis van welke overtuigingen keuzes gemaakt worden door de leerlingen. En daarbij of ze voor zichzelf op kunnen komen en de ander in de waarde kunnen laten.

6. Eindactiviteit:

Zie: werkmaterialen Les 4: bijlage 4

Cooling down/ bewegingsoefening om tot rust en verbinding te komen met elkaar.

- Laat (je) maar zien
- Stalen Borst
- De Ontspannende schommel
- Zelfgekozen oefening

Leerkracht en hulpverlener stemmen af hoe ze deze activiteit vormgeven.

De hulpverlener observeert specifiek wat er bij de leerlingen gebeurt bij deze oefeningen in het kader van spanning/ontspanning.

Wat is te zien met name bij leerlingen met hechtingsproblemen.

1E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

- A)
- B)
- C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-
-
-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....
.....
.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....
.....
.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....
.....
.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling**.

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F Werkmaterialen les 4:

Bijlage 1

Waar kom jij vandaan.docx

Bijlage 2

Keuzes maken blad.docx

Werkblad keuzes maken SO.docx

Werkblad keuzes maken VSO.docx

Werkblad keuzes maken SO.pdf

Werkblad keuzes maken VSO.pdf

Bijlage 3

Doe de vijfvingeroefening.d

Bijlage 4

Laat - je - maar zien.docx

Stalen Borst.docx

De ontspannende schommel.docx

Les 5:

1A: Thema van de les.

Hoe ga ik dat leren. + Wie kan mij daarbij helpen?

1B: Inhoudelijke toelichting.

Interventie 5 grijpt terug op de eigen doelen vanuit interventie 3. De leerlingen gaan eigen leerdoelen vertalen naar concrete actie. In feite is dit een stappenplan waarbij de eerste stap binnen handbereik ligt. Leerkracht en hulpverlener geven aan hoe een dergelijk stappenplan er uit kan zien. Ze begeleiden de leerlingen hierop hoe die individueel of als kleine groep stappen kunnen zetten en hoe die stappen er in concreet waarneembaar gedrag dan uitzien. Specifiek is er in dit onderdeel aandacht voor de hulpbronnen die de leerling zouden kunnen gebruiken. In de klas; ter plekke waar leerkracht en hulpverlener en mogelijk ook medeleerlingen iets kunnen betekenen als je ze toelaat hierin van betekenis te kunnen zijn. Met name voor leerlingen met een vermijdende hechtingsstijl kan dit een lastig punt zijn. In feite hebben zij geleerd alleen zichzelf te kunnen vertrouwen en zelfs het vertrouwen in zichzelf is vaak niet erg groot. Het is dus ook een kwestie van durven uitproberen of een ander je wel iets kan brengen. Leerkracht en hulpverlener benoemen de lastigheden die de leerling kan ervaren in dit proces en vragen als dit lastig ligt de leerling permissie om ondersteunend te mogen zijn. De regie blijft bij de leerling liggen in deze.

Vanuit het werk in de klas worden de beschreven doelen gedeeld met de thuissituatie. Hierbij wordt respons gevraagd vanuit het netwerk op beschreven doelen. Er wordt gevraagd naar de herkenbaarheid vanuit thuis en op welke manier de mentor en het eigen netwerk van de leerling gaat ondersteunen in het behalen van de doelen. In deze wordt het partnerschap met de thuissituatie van de leerling benadrukt. Hiermee wordt recht gedaan aan de verticale loyaliteit vanuit het gezin van herkomst. Hun positieve bekrachtiging op hetgeen de leerling aangeeft te willen bereiken heeft het meest effect.

1C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

1D: Uitvoering van de les.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Les 5 bijlage 1

Hulpverlener neemt voortouw bij deze oefening en de leerkracht bekrachtigt in deze de info van de hulpverlener instemmend. Zo ook positief gedrag van de leerlingen. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

1. Formuleren van een haalbaar doel:

Zie: werkmaterialen Les 5 bijlage 2

De leerlingen gaan op basis van de mind map en de top 3 die ze gemaakt hebben in bijeenkomst 3 en met de informatie die ze hebben gekregen over de manier waarop ze keuzes maken in bijeenkomst 4 nu concreet in ieder geval een (haalbaar) doel stellen voor zichzelf in wat ze willen leren. De bedoeling is dat ze iedere dag hun doel gaan oefenen en daarbij steun krijgen van hun mentor, hun maatje, de leerkracht en hulpverlener, andere klasgenoten en anderen. De leerling benoemt ook wat hij fijn zou vinden wat zijn netwerk kan doen om hem of haar te ondersteunen.

De leerkracht geeft gericht instructie over wat de bedoeling is van de activiteit die nu gaat volgen. Hulpverlener vult aan. Daarin wordt bovenstaande bedoeling benoemd.

Hierop gaan leerlingen hun doel(en) zo concreet en haalbaar formuleren. Gebruik bijvoorbeeld de doelenkaart om dit uit te werken (Eventueel: dit is het plan of mijn plan of een zelfgekozen vorm). Als er weinig vertrouwen is bij de leerling dat omschreven doel behaald gaat worden dan doel zo klein maken dat er zeker een succeservaring komt. Aan de orde komt: Hoe gaat de leerling het gekozen leerdoel aanpakken, wat en wanneer. Hulpbronnen, met wie (hierbij bedenken wat maakt iemand een fijne hulp voor mij, kies je iemand die je echt kan helpen in het behalen van je doel, hoe doe je dat, hoe vraag je dat aan iemand). Hierbij werkblad: Wie kan mij helpen laten invullen door leerling.

Dus zowel eigen doelenkaart als werkblad wie kan mij helpen worden ingevuld door de leerling.

Leerkracht en hulpverlener nemen allebei een groepje leerlingen onder hun hoede om dicht bij iedere leerling deze opdracht te laten slagen. Specifiek hierin aandacht voor het overwinnen van stress wat het maken van een afspraak met jezelf kan opleveren. Daarnaast ook aandacht geven aan het mogelijke gevoel iets nog te moeten leren wat een ander al lang kan of de gedachte dat het toch weer gaat mislukken. Behoud hierin als leerkracht en hulpverlener wel je (realistische) hoge verwachtingen van de leerling. Bedenk met de leerling motivators om gestelde doel te behalen en te behouden en benoem ook de mogelijke saboteurs. (mislukkingsgedachten die de leerling zelf of anderen onbewust formuleren) Deze liggen soms bij jezelf: Bijvoorbeeld: "Het heeft toch geen zin" of "Mijn moeder helpt me toch niet". In dat laatste geval gaat het over de ander, waar de leerling toch geen grip op heeft. Belangrijk dus voor de leerling om in de ik vorm te formuleren.

De doelen dienen Toetsbaar (Je kunt steeds samen kijken in hoeverre al gelukt), Ecologisch (Als het doel behaald wordt is dat goed voor iedereen), Positief (wat wil je wel in plaats van wat wil je niet), Persoonlijk (gericht op jezelf en niet op de ander) en passen in de Context. Bespreek daarnaast dat als iets lukt het ook belangrijk is om hierbij stil te staan (en te vieren).

Tijdens opdracht passende achtergrondmuziek opzetten die de leerlingen een prettig gevoel kan geven.

2. Bewegingsspel of een ontspanningsspel:

Zie: werkmaterialen Les 5 bijlage 3

Oefening (met idee dat leerling zo ook leert om zichzelf rustig te kunnen maken; zijn stress te kunnen reguleren, zich sterk te voelen, vertrouwen te hebben in zichzelf vanuit zelfsturing, eigenaarschap)

Bijvoorbeeld bewegingsspel als samen uitbeelden, kranten meppen of waar is mijn maatje. Of een ontspanningsoefening of een mandala laten inkleuren.

Leerkracht en hulpverlener richten zich op het benoemen van zelfsturing, en (beginnend) eigenaarschap bij de leerlingen specifiek naar leerlingen met hechtingsproblematiek ten aanzien van hun inbreng tijdens de activiteit. Anderzijds ook aandacht voor optreden van stress waarop desgewenst actie en het signaleren van het kunnen ondergaan van hanteerbare stress door de leerling.

Indien er input is kan er na de oefening aandacht gegeven worden aan de Problemen/oplossingenbus.

Leerkracht en hulpverlener lezen op toerbeurt een probleem/oplossing voor. Probleem wordt met de klas besproken en naar mogelijke oplossingen gezocht. Oplossing van probleem door leerling wordt uitgelicht en verbonden aan talent/eigenschap en eigenaarschap van de leerling.

3. Huiswerk opdracht:

Zie: werkmaterialen Les 5 bijlage 4

Leerkracht en Hulpverlener vullen voor alle leerlingen hun zelfgekozen doel in op het formulier voor de huiswerkopdracht voor dit mee naar huis gegeven wordt.

Deze huiswerkopdracht hierop bespreken met de leerlingen en mee naar huis geven. Een kopie van de eigen doelenkaart en het werkblad wie kan mij helpen gaat ook mee naar huis. De leerling gaat thuis met de mentor zijn doel bespreken. Mentor kan dan met werkblad reageren wat ze ervan vinden. Wat vinden ze van het doel, herkennen ze het, hoe gaan ze het kind helpen/ vieren als het lukt.

Meegeven ouderbrief, huiswerkopdracht, kopie ingevulde doelenkaart leerling en kopie werkblad wie gaat mij helpen.

LET OP: geef eindtermijn aan voor mentor om deze feedback te geven (enkele dagen).

Herinner mentor hieraan. En indien er op die datum geen retour komt belt de hulpverlener om mentor hierop te attenderen en nieuwe datum te plannen. Geen respons dan reactie als bij les 1.

OEFENTIJD INBOUWEN. Besteedt iedere dag aandacht het doel van de leerling. Hij of zij mag iedere dag oefenen. Als er tijd is kan je de volgende les bijvoorbeeld een week uitstellen waarmee er meer oefentijd komt.

Leerkracht en hulpverlener houden contact over de respons van de mentor en om de voortgang te bespreken en mogelijk volgende interventie nog wat zaken bij te stellen.

1E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

- A)
- B)
- C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-
-
-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....
.....
.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....
.....
.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....
.....
.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek

om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling.**

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F: Werkmaterialen les 5:

Bijlage 1

Bijlage 2

Waar kom jij
vandaan.docx

Dit plan is van.docx

Mijn plan.docx

Wat zou ik graag
willen en hoe.docx

Werkblad elkaar
helpen.docx

Bijlage 3

Kranten
meppen.docx

Waar is mijn
maatje.docx

mandala
hondje.docx

mandala
leeuw.docx

De
problemen-oplossin

Bijlage 4

huiswerkopdracht.
docx

ouderbrief
bijeenkomst 5.docx

ouderbrief SO
bijeenkomst 5.docx

Les 6:

1A: Thema van de les.

Hoe kan ik ook een fijne hulp zijn voor een ander lkr./ll/ ouders/ broertje/zusje

1B: Inhoudelijke toelichting.

In interventie 6 wordt de inzet vanuit het eigen netwerk nog concreter gemaakt. Daarnaast gaat de leerling over tot een stukje zelfreflectie. Kan de leerling reflecteren op eigen handelen en daar ook de verantwoordelijkheid voor nemen. De verantwoordelijkheid naar jezelf toeschuiven kan eng en confronterend zijn. Veel leerlingen met problemen in de hechting hebben de neiging de oorzaak van een conflict bij de ander neer te leggen: "Ja maar hij" Zelf in de schijnwerper staan maakt je kwetsbaar. Goed om te ervaren dat kwetsbaarheid laten durven zien juist krachtig is. Hiermee kan het ongemakkelijke stressgevoel wat in eerste instantie aanwezig kan zijn plaats maken voor een gevoel van trots. Een belangrijk onderdeel in deze interventie is het leren mentaliseren van de leerling. De leerkracht en hulpverlener nemen het voortouw in het benoemen van hoe zaken voor de een of voor de ander kunnen werken en hoe je bij eenzelfde gebeurtenis als twee verschillende mensen daar andere gedachten over kan hebben. De bedoeling is om de leerling vanuit een breder kader naar zichzelf, naar de ander en naar de wereld te laten kijken. De hoop en verwachting is dat de leerling zijn eigen gedrag en dat van de ander beter leert begrijpen. De leerling kan zich veiliger en competentier gaan voelen en hierop beter op eigen grond durven te gaan staan. Hiermee wordt de eigen zelfsturing bevorderd en het eigenaarschap van de leerling over eigen handelen groter. De aanleiding om vaker initiatieven te nemen om te komen nieuwe positieve relaties anderen. Hieruit voortvloeiend is het in deze interventie ook de bedoeling dat de leerling meer en meer verkend hoe hij ook voor een ander een hulpbron zou kunnen zijn.

1C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

1D: Uitvoering van de les.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Les 6: bijlage 1

Hulpverlener neemt voortouw bij deze oefening en de leerkracht bekrachtigt in deze de info van de hulpverlener instemmend. Zo ook positief gedrag van de leerlingen. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

2. Evaluëren van (het) eigen gekozen leerdoel(en):

Zie werkmaterialen Les 6: bijlage 2

Het eigen leerdoel wordt naar belicht en toegelicht vanuit de eigen waarneming van de leerling zowel op school als thuis. Daarnaast wordt de feedback van de mentor thuis vanuit de huiswerkopdracht besproken zo ook de feedback van het eigen maatje en overige klasgenoten en tot slot vanuit leerkracht en hulpverlener.

Leerkracht en hulpverlener laten de leerling benoemen wat beter gaat en komen anderen in de genoemde volgorde aan het woord. Hierbij wordt door leerkracht en hulpverlener de nadruk gelegd op de zelfsturing van de leerling, het beteugelen van stress en het inzicht in oorzaak en gevolg en het verschil voor het gevolg vanwege de andere manier van reageren naar jezelf en de ander. Hulpverlener vraagt in deze gericht door. Het is de bedoeling dat de leerling erkenning gaat ervaren vanuit anderen en daardoor wellicht zelf ook erkenning kan geven aan de ander. Leerkracht noteert de erkenning die de leerling krijgt en herhaalt deze ter samenvatting.

De hele klas komt aan de beurt dus dit gaat tijd nemen. Houdt het zo kort en bondig mogelijk maar wel met voldoende aandacht en erkenning voor proces van de leerling. Omdat het toch de nodige tijd zal vragen is het goed om aandacht te besteden aan hoe leerlingen er hun aandacht bij kunnen houden door tijdvakken te maken met tussendoor even bewegen, muziek, ontspanningsoefening of energizer bijvoorbeeld blinde overgave, voorwerp tussen de vingers of blindengeleiding.

3. Inzetten van je hulpbron(nen):

Gesprek met de klas specifiek over je hulpbron(nen). Dit vanuit het gegeven dat je de dingen zelf zal moeten veranderen maar dat je dit niet alleen hoeft te doen. Vragen hierbij aan de leerlingen: "Wie heeft zijn hulpbron al goed in kunnen zetten? "Wat heb je zelf gedaan en wat deed de ander en op welke manier." (Hierin aandacht voor helpen versus bemoeien ofwel durven toelaten van hulp).

Hierop de koppeling naar hoe je zelf voor iemand anders een hulpbron kan zijn.

Leerkracht en hulpverlener zorgen ervoor dat deze reflectie kort en bondig is maar wel dat de betekenis van de hulpbron goed naar voren komt. Zij zorgen ervoor dat dit concreet genoeg voor de leerling(en) duidelijk wordt.

4. Zelf een hulpbron voor een ander:

Zie: Werkmaterialen Les 6: bijlage 3

Leerlingen maken een collage van afbeeldingen uit tijdschriften waar mensen op staan die anderen helpen. Leerlingen mogen deze collage samen maken met hun maatje.

Leerkracht en hulpverlener stemmen met elkaar af wie de instructie geeft voor deze opdracht. Bij de verwerking nemen zij iets meer afstand van de leerlingen en zijn hun

interventies erop gericht de leerling zelf na te laten denken. De leerling kan de dingen bespreken met zijn maatje en bezien hoe ze elkaar zouden kunnen ondersteunen. Dus relatief weinig steun/inbreng van leerkracht en hulpverlener.

5. Kort deze activiteit evalueren:

Zie: werkmaterialen Les 6: bijlage 4

Hierbij wel al even gaan naar de gevoel laag van degene die geholpen wordt op de collage en degene die helpt.

Hulpverlener vraagt hier specifiek door met name aan de leerlingen met hechtingsproblematiek over deze gevoelens en hoe die voor de leerlingen zouden zijn in die situatie.

Door naar werkblad: Wat maakt jou een goed hulp

Vragen hierbij: Wie help jij wel eens, wat doe je dan en hoe doe je dat? Waarom help jij? Wie zou jij wel meer willen helpen? Leerlingen vullen dit werkblad voor zichzelf in.

Leerkracht en hulpverlener gaan met individuele leerlingen in gesprek over hun werkblad. (Maak een kort verslagje van een of meer van deze gesprekjes en noteer het bij Gesprek met de leerling).

6. Introductie Extra opdracht Onbekende vriend: (zie uitleg opdracht)

Zie: werkmaterialen Les 6: bijlage 5

7. Huiswerk mentor:

Zie: werkmaterialen Les 6 bijlage 6

De mentor gaat de leerling vragen of die bij iets kan meehelpen. Middels werkblad aangeven hoe hij/zij dit heeft aangepakt.

Leerkracht of hulpverlener geven brief voor eigen gekozen mentor en werkblad een goede hulp ouder na deze interventie mee naar huis.

LET OP: alle leerlingen moeten dit blad ingevuld hebben door eigen gekozen mentor twee dagen voor volgende bijeenkomst. Attendeer eigen gekozen mentor hier die dag op. En indien er geen retour komt neemt de hulpverlener contact met de mentor op om toch nog een respons te krijgen. Bij geen respons reactie als bij les 1.

1E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

- A)
- B)
- C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-
-
-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....

.....

.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....

.....

.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....

.....

.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling.**

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F: Werkmaterialen Les 6.

Bijlage 1

Waar kom jij
vandaan.docx

Bijlage 2

Blinde
overgave.docx

Voorwerp tussen
de vingers doorgeve

Blindengeleiding.d
ocx

Bijlage 3

Een goede
hulp.docx

Bijlage 4

Helpende mensen
afbeeldingen.pdf

Bijlage 5

Onbekende
vriend.docx

Bijlage 6

Een goede hulp
ouder.docx

brief eigen
gekozen mentor.docx

ouderbrief SO.docx

Les 7:

1A: Thema van de les.

Wie durf je moeilijke dingen te vertellen?

1B: Inhoudelijke toelichting.

In interventie 7 wordt vanuit het mentaliseren in interventie 6 meer en meer aandacht gegeven aan de gevoelens van de leerling. Er wordt meer stilgestaan bij wat er in de buik gebeurt anders dan in het hoofd. Hierin geven leerkracht aan hoe vervelende (onder)buikgevoelens voor angst en stress kunnen zorgen. Hoe kunnen triggers door hulpverlener, leerkracht en leerling zelf herkend worden en wat geeft steun om daar mee om te gaan. Specifiek is er aandacht voor vertrouwen en er wordt uitgewerkt hoe steun eigen vertrouwen vorm kan voeren en hoe eigen vertrouwen kan groeien. In anderen maar ook hoe je eigen betrouwbaarheid zich kan versterken. In deze interventie wordt er een aanzet gegeven tot de algehele groei die de leerling heeft laten zien in deze interventiereeks. Ook wordt het netwerk hierop bevestigd.

1C: Voorbereiding van de les.

De lessen worden door leerkracht en hulpverlener samen voorbereid. Zij brengen beiden hun specifieke deskundigheid mee waarbij de leerkracht vooral didactisch en de hulpverlener meer pedagogisch/systemisch geschoold is. Met elkaar kunnen ze goed doorgronden wat de klas en de individuele leerling nodig heeft om zich op zijn gemak te voelen en tot leren te kunnen komen. Ook zijn zij vanuit hun achtergrond in staat om specifiek aan te sluiten bij de leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek. Aan de hand van de gegeven lesinhoud bepalen leerkracht en hulpverlener wat er mogelijk is kijkend naar leeftijd, ontwikkelingsniveau, groepsdynamiek en onderliggende problematiek.

1D: Uitvoering van de les.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkaantekeningen Les 7: bijlage 1

Hulpverlener neemt voortouw bij deze oefening en de leerkracht bekrachtigt in deze de info van de hulpverlener instemmend. Zo ook positief gedrag van de leerlingen. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

2. Voortgang werken aan eigen leerdoel:

De leerling zelf, zijn maatje en medeleerlingen laten benoemen waarin zij zien dat het beter gaat bij een leerling. Link leggen vanuit gekozen hulpbron en dan bespreken van hulp zijn voor anderen naar vertrouwen hebben in anderen. Terugpakken huiswerk eigen gekozen mentor (hulpbron zijn voor anderen).

Leerkracht en hulpverlener leiden samen dit gesprek. Hulpverlener zorgt er voor dat alle leerlingen aan de beurt komen en inbreng hebben. Signalen van stress worden gesignaleerd, benoemd en hierop passend een inbreng van de hulpverlener.

Laat definitie van vertrouwen zien op digibord en print deze desgewenst uit om in de klas op te hangen.

Definitie van vertrouwen: Kom afspraken na: vermijd geen verantwoordelijkheid en draai er niet voor weg. Maak anderen geen verwijten en ga niet wijzen als dingen niet goed gaan.

Geef **vertrouwen**: schenk andere mensen **vertrouwen**, geef ze kansen om te tonen dat ze het **vertrouwen** waard zijn. Toon respect: geef oprecht om anderen

3. Filmpjes vertrouwen:

Zie: werkmaterialen Les 7: bijlage 2

Filmpje: Basisschoolleerlingen maken samen een pyramide en de Japanse levenslessen (eerste 10 minuten).

Beide filmpjes worden getoond. Eerst filmpje van de basisschoolleerlingen waarbij te zien is dat je als groep op elkaar moet kunnen vertrouwen om samen iets te kunnen presteren. En deze leerlingen doen dat.

Het tweede filmpje gaat over het delen van persoonlijke dingen met de leerlingen uit je klas en wat dat op kan leveren. Informatie komt uit brieven die leerlingen schrijven over zichzelf en die voorgelezen worden in de klas. Maak hierin de vergelijking met de eerdergenoemde Problemen/oplossingenbus.

4. Groepsgesprek over getoonde filmpjes:

Leerlingen worden gevraagd naar hun eerste reactie of hebben onder het kijken al een reactie gegeven waarop teruggekomen kan worden. Het thema hierin is: Vertrouwen in jezelf en in de ander. Onderwerpen die daarin aan bod kunnen komen: Hoe geef jij vertrouwen aan de ander, wanneer vertrouw je iemand, heb je mensen die je vertrouwt, wat maakt iemand betrouwbaar voor jou, wat durf je dan te vertellen. Ben je zelf te vertrouwen, vertrouw je jezelf, wat maakt jou betrouwbaar. Durf je te vertellen als je van binnen boos, verdrietig of bang bent. Durf je aan te geven als de stress bij jou van binnen oploopt daardoor en welke gedachten je daar dan bij krijgt? Tegen wie vertel je het liefst vertrouwelijke dingen. Is dit dezelfde persoon als die waar je je talent aan durft te laten zien, waarom wel/ niet.

Leerkracht en hulpverlener leiden dit gesprek in samenspraak waarbij zij zichzelf ook meer openstellen door iets persoonlijks te vertellen wat met vertrouwen en of stress te maken heeft. Hulpverlener en leerkracht signaleren en analyseren inbreng van de leerlingen en vragen door op waar ze bouw zien in vertrouwen en je durven uitspreken over wat er van binnen met je gebeurt.

Voor de interventie bespreken leerkracht en hulpverlener of zij een vorm van iets vertellen over jezelf willen introduceren zoals genoemd bij Oefening briefgeheim met dien verstande dat de tekst dan zou zijn "wat ik anderen over mezelf wil vertellen".

5. Vertrouwensoefening:

Zie: werkmaterialen Les 7: bijlage 3

Kies uit: Gevoelskaarten, Vierlingen, Ballonnenklem, Blindemannetje, Een lange tunnel, Oefening van grip op de groep (zie link)

Keuze aan de leerlingen in samenspraak met leerkracht en hulpverlener.

6. Markeren van groei:

Van iedere leerling wordt nu kort nog ruimte gemaakt om de gezette stappen ten aanzien van eigen leerdoel, bouw in vertrouwen en omgaan met stress expliciet te benoemen. Vanuit trots zal dit gevierd gaan worden in de afsluiting van deze lessenreeks. Wanneer we dit vieren willen we de erkenning van de eigen mentor daarin meenemen. Hierop voorbespreken huiswerk opdracht: De leerling gaat met in gesprek met eigen gekozen mentor. Hierin gaat de mentor aangeven hoe de leerling gegroeid is. Vragen aan leerling: Hoe ga je met je gekozen mentor in gesprek? En hoe zouden jullie deze stappen willen vieren?

Leerkracht en hulpverlener benadrukken eigenaarschap en stappen in zelfsturing van de leerling. Hulpverlener richt zich specifiek op bouw in vertrouwen, omgaan met stress en het durven uitspreken van je van binnen voelt.

7. Huiswerkopdracht eigen gekozen mentor:

Zie: werkmaterialen Les 7: bijlage 4

De eigen gekozen mentor laten aangeven hoe de leerling gegroeid is.
LET OP: alle leerlingen moeten dit blad ingevuld hebben door eigen gekozen hulpbron bij volgende bijeenkomst. Bij geen respons; attendeer eigen gekozen mentor hier twee dagen van tevoren op. En indien er geen retour komt, dan neemt de hulpverlener contact met ouder op. Indien hierop geen respons reactie als bij les 1.

1E: Evaluatie van de les.

Evaluatieformulier:

1.) De volgende drie handelingen waren voor hulpverlener/ leerkracht belangrijk om de stress bij leerlingen met (vermoedens van) hechtingsproblematiek te onderkennen en/of te verminderen:

A)

B)

C)

2.) We zagen toename van vertrouwen bij de leerlingen (met (vermoedens van) hechtingsproblematiek) in zichzelf en de ander in volgend gedrag van leerlingen:

-

-

-

3.) Geef een voorbeeld vanuit deze interventie waarbij het een leerling aan eigen netwerk/ leerkracht/hulpverlener/medeleerlingen lukte te vertellen wat belangrijk/lastig/ stressvol was.

.....
.....
.....

4.) Geef hier aan hoe jullie deze interventie opgebouwd hebben en wat ieders aandeel was in voorbereiding en uitvoering.

.....
.....
.....

5) Welke dingen hebben specifiek jullie samenwerking als leerkracht en hulpverlener versterkt bij deze interventie.

.....
.....
.....

- Naast het invullen van bovenstaand format graag je **logboek** invullen naar aanleiding van iedere les met hierin eigen specifieke aantekeningen. Dit kunnen voorbeelden zijn van eigen specifieke inbreng als hulpverlener, interactiemomenten met leerkracht en leerlingen, overwegingen vanuit jezelf of mooie elementen in de samenwerking. Verzoek om de gesprekjes die je hebt met de leerling te noteren op het formulier: **Gesprek met de leerling**.

Logboek:

Gesprekken met de leerling:

1F: Werkmaterialen les 7.

Bijlage 1

Waar kom jij
vandaan.docx

Bijlage 2

Filmpjes over
vertrouwen bijeenk

Bijlage 3

Gevoelskaarten.doc
x

Vierlingen.docx

Ballonnenklem.doc
x

Een lange
tunnel.docx

<https://website.thiememeulenhoff.nl/gripopdegroep/artikelen/extra-oefeningen.html>

Bijlage 4

huiswerkopdracht
bijeenkomst 7.pdf

huiswerkopdracht
SO bijeenkomst 7.pdf

Les 8:

1A: Thema van de les.

Vieren van Succes.

1B: Inhoudelijke toelichting.

Interventie 8 is het oogsten van de groei van de leerling. Het is de bedoeling dit in deze laatste bijeenkomst dit ook echt te vieren

Hierin aandacht voor drie elementen namelijk:

- Welke inschaling maakt de leerling van zichzelf nu en waar kwam hij vandaan. (Schaalvraag tussen 1 en 10)
- Waar is de leerling het meest trots op.
- Hoe gaat de leerling doorbouwen op hetgeen bereikt is nu en dit volhouden.

1C: Voorbereiding voor Vieren van Succes.

Hulpverlener en leerkracht zorgen voor een speciale aankleding van de klas iets lekkers voor de leerlingen.

1D: Uitvoering Vieren van Succes.

1. Oefening: Waar kom jij vandaan?

Zie: werkmaterialen Vieren van succes bijlage 1

Hulpverlener neemt voortouw bij deze oefening en de leerkracht bekrachtigt in deze de info van de hulpverlener instemmend. Zo ook positief gedrag van de leerlingen. Stuur indien gewenst bij vanuit aansluiting met de leerling met verbindend taalgebruik.

2. Erehaag en Certificaat:

Zie: werkmaterialen Vieren van succes bijlage 2

Iedere leerling mag door een haag van medeleerlingen naar voor in de klas. Daar krijg hij of zij een (nog te maken) Certificaat en de eigen portfolio van de afgelopen lessen waaronder de evaluatie van het leerdoel. Dit beschrijft de groei die de leerling gemaakt heeft op het gebied van eigenaarschap, zelfsturing, bouw in vertrouwen en omgaan met stress. De leerling mag op een stoel of tafel gaan staan en krijgt het Certificaat van zijn maatje.

Leerkracht en hulpverlener hebben dit zo concreet mogelijk omschreven op het Certificaat met speciaal hierin de feedback van de mentor, het maatje en medeleerlingen opgehaald tijdens de interventies.

3. Leerling krijgt het woord:

Volgende vragen kunnen dan aan bod komen: Wat is er geleerd? Waar ben je het meest trots op? Wat was lastig maar is gelukt? Hoe is het nu met het leerdoel? Hoe gaat de leerling doorbouwen aan vertrouwen en omgaan met stress?

Leerkracht en hulpverlener laten in hun taal en doen en laten merken dat ze vertrouwen hebben in het voortzetten van de door de leerling ingezette lijn.

4. Afsluiting met gezamenlijke activiteit:

Bijvoorbeeld: Een recept wat eerder door een groepje beschreven was is klaargemaakt en wordt samen opgegeten en/ of de klas kiest voor een (vertrouwens)oefening al eens gedaan is of die nog gedaan is uit les 7.

4 E: Werkmaterialen voor Vieren van Succes.

Bijlage 1

Waar kom jij
vandaan.docx

Bijlage 2

Dit was mijn
leerdoel..docx

evaluatie eigen
gekozen leerdoel bij

certificaat versie 1
bijeenkomst 8.pdf

certificaat versie 2
bijeenkomst 8.pdf

